

Bacheloroppgave

VPL05 Vernepleie

Vernepleierfaglig arbeid med ART metoden/ ART-method in social pedagogic work.

Annemarte Toftstuen.

Totalt antall sider inkludert forsiden: 44

Molde, 24.05.2012

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none"> • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands. • ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt. • ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt. • har alle referansene oppgitt i litteraturlisten. • ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Nils Bekkevold

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 24.05.2012

Antall ord: 11 258.

Forord

Å skrive en bachelor oppgave er det siste stadiet i vernepleierutdanningen. Her står vi fritt i valg av tema i oppgaven, men et av kriteriene er at det skal være vernepleierfaglig. Første året i studiet var jeg i en 7 ukers praksisperiode på barneskolen. Der brukte jeg mesteparten av tiden i 2. klasse, med en gutt som hadde atferdsproblematikk og lærevansker. I og med at det var ingen tiltak rundt problematikken, så jeg hvor viktig det er med vernepleiere i skolen. Jeg vil dermed se nærmere på dette og valgte det som et tema i denne oppgaven. Oppgaven skal inneholde vernepleierens rolle med ART metoden for barn med atferdsproblemer

Innhold

1.0 Innledning	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	3
1.2 Vernepleierfaglige perspektivet	4
1.3 Formålet med oppgaven.....	4
1.4 Oppgavens disposisjon.....	5
2.0 Problemstilling	6
2.1 Avgrensning av problemstillingen	6
2.2 Definisjon av begreper i problemstillingen.....	6
2.2.1 Vernepleierrollen.....	7
2.2.2 ART.....	7
2.2.3 Atferdsproblematikk	8
2.3 Forforståelse	9
3.0 Metode	11
3.1 Begrunnelse av metodevalget	11
3.2 Inklusjonskriteriene.....	12
3.3 Litteratur funnene.....	12
3.4 Feilkilder	13
3.5 Vitenskapsteori.....	14
4.0 Sentrale teorier og begreper	15
4.1 Atferdsproblematikk	15
4.2 Teorier om utvikling av atferdsproblemer	16
4.2.1 Affektiv aggresjon.....	17
4.2.2 Instrumentell aggresjon.....	17
4.2.3 Sosial kompetanse.....	17
4.3 Aggression Replacement Training.....	18
4.3.1 Sosial ferdighetstrening.....	19
4.3.2 Sinnekontroll trening.....	20
4.3.3 Trening i moralsk resonnering	22
4.3.4 Rollespill	23
4.4 ART i skolen	23
4.5 Gjennomføring av ART metoden.....	23
4.6. Kort beskrivelse av programmet	24
5.0 Drøfting	26
5.1 Forståelsen av atferdsproblematikken.....	26
5.2 ART metoden	27
5.3 Vernepleier faglige rollen med ART metoden.....	28
5.4 Sosial ferdighetstrening.....	30
5.5 Sinnekontrollering.....	31
5.6 Trening i moralsk resonnering	31
5.7 Påvirkningen av ART metoden.....	32
6.0 Avslutning	34
6.1 Oppsummering	34
6.2 Konklusjon	35
6.3 Refleksjon	35
7.0 Litteraturliste	37
Bøker og brosjyrer:	37
Selvvalgt pensum	37
Internetsider:	37

Vedlegg 1	40
Helhetlige arbeidsmodellene.....	40

1.0 Innledning

Temaet i denne oppgaven er bruken av ART metoden for barn med atferdsproblemer. I de siste 4-5 årene har aggresjon replacement training (ART) hatt en stor utbredelse. ART har blitt etablert i førskolen, grunnskolen, ungdomsskolen, videregående skole også barnevernsinstitusjoner og innen barne- og ungdomspsykiatri. Erfaringene som har blitt gjort av ART er veldig positive. Dette har medført at ART har blitt en del av MultiC, det er en behandlingsmodell som har blitt utformet av norsk/svensk forskning over hva som fungerer som et tiltak i institusjon for ungdommer med alvorlige atferdsproblemer. I 2005 var det under etablering 5 nye institusjonstiltak i Norge, der ART er hovedfokuset i behandlingsopplegget (Moynahan, Luke m.fl 2005).

Jeg valgte dette temaet på grunn av at jeg finner dette interessant. Dette fant jeg ut når jeg var i praksis i vernepleierutdanninger, der jeg jobbet sammen med en gutt som hadde atferdsproblemer. Jeg mener at det var mye mer enn atferdsproblemer han hadde, jeg følte det låg noe bak aggresjonen hans. Når de går på barneskolen er det viktig å ta tak i problemene, å jobbe sammen med barnet for å løse problemet. Det er nå de vokser å lære seg selv å kjenne. Blir ikke atferdsproblematikken tatt hånd om, vil da gutten fortsette med atferden i fremtiden, eller vil han vokse det av seg? Jeg tenker at man ikke skal gamble på at de vokser det av seg, men ta tak i problemet. Fordi det handler om barn, som trenger hjelp til å takle hverdagen på en annen måte.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Inspirasjonen for å skrive denne oppgaven er for det første at jeg vil belyse hvor viktig det er med vernepleiere i skolen. Og på grunn av gjennomsnittberegningen av atferdsproblematikken i skolen er høye, da spesielt i Norge. Dermed kan jeg se nærmere på hva vernepleiere kan gjøre i denne situasjonen. Det er fordi vernepleiere driver med miljøarbeid, og har et fokus som er rettet mot dette.

Da jeg lette etter stoff til dette temaet, kom jeg over ART metoden. Dette er en metode som kan være til hjelp for atferdsproblematikken, som blir ofte brukt i skolen i Norge. Det var akkurat det jeg var på leting etter. Å finne en modell man kunne følge etter, ved å bedre problematferden. Jeg tenker at det å følge en modell kvalitetssikre arbeidet med mennesker.

1.2 Vernepleierfaglige perspektivet

En av rollene til vernepleiere i skolen, er med barn som har spesielle behov. Jeg mener dermed at dette er relevant kunnskap, for å gi barn den hjelpen de trenger for å bedre sin atferd. Nils Eriksen (2008) har tatt en internasjonal sammenlignende undersøkelse av 15 åringer i en rekke land. I undersøkelsen kom det fram at i Norge mellom 2001 og 2004 var det nest mest eller aller mest atferdsproblemer sammenlignet med alle de andre landene som deltok i undersøkelsen (Eriksen, Nils 2008/ hva skal vi gjøre med atferdsproblemene i norsk skole?).

Dette belyser problemstillingen for atferdsproblematikken i Norge. Dermed er det viktig å sette i verk et effektivt tiltak i skolen som kan forebygge utviklingen av atferdsproblemet. Det er da ART metoden settes i fokus som kan være forebyggende tiltak i dette temaet. Men det er opp til kommunene og økonomien, om de kan ansette vernepleiere i skolen for miljøarbeid. Jeg mener dette er et viktig tema, som kommunen må prioritere. For det handler om barns atferdsutvikling.

Vernepleierens rolle i arbeid med barn og unge er å forbedre utviklingen av funksjonsvansker av fysisk, psykisk eller sosial karakter (Fagplan for vernepleierutdanningen 2007).

1.3 Formålet med oppgaven

Oppgaven jeg skal produsere skal inneholde en beskrivelse om hva ART er, formålet med ART og bruke ART metoden opp i mot barn med atferdsproblematikk i forhold til vernepleierrollen i skolen. Jeg vil utvikle et nytt perspektiv ovenfor å bruke ART modellen i arbeid som vernepleier. Jeg mener selv at det å bruke en modell i arbeid med mennesker, vil arbeidet bli mer konkret og målbevisst.

Jeg vil også belyse hva slags arbeid vernepleiere kan gjøre i skolen. Jeg føler at vernepleiere ikke blir prioritert i skolen der det trengs. Dette kan være fordi man ikke vet hvilken rolle vernepleiere har, og hva slags arbeid som vi kan utføre. Dermed synes jeg det er viktig å belyse dette temaet.

1.4 Oppgavens disposisjon

I **forordet** valgte jeg å starte med bakgrunnsstoff om ART i Norge. Jeg tok med denne beskrivelsen, for å belyse problematikken som norske skoler har. Dermed blir temaet mer relevant i forhold til vernepleierensrolle i skolen.

Innledningen presenterte jeg bakgrunnen for temaet jeg har valgt, og hvorfor jeg syntes det er viktig/relevant for vernepleiere. Og hva formålet jeg har for valg av tema.

I **Problemstillingen** presenterte jeg utformingen av spørsmålet jeg vil se mer på i oppgaven. Jeg har også lagt ved en begrepsforklaring: vernepleierollen, ART og atferdsproblem.

Kapittelet om **metode**, har jeg forklart valg av metode, begrunnelse og hvordan metoden skal være til hjelp for meg til å besvare oppgaven.

I **Teoridelen** presentere jeg litteraturen jeg har funnet, og valgt og ta med i oppgaven. Dette er litteratur og teorier som skal være til hjelp for å besvare problemstillingen. Jeg har valgt å dele teoridelen og **drøftningsdelen** i to kapitler. Jeg mener at det gjør at oppgaven blir mer oversiktlig. Jeg har også valgt å skrive om vernepleierfaglige perspektivet i drøftningen, i forhold til bruk av ART metoden.

I **avslutningen** kommer jeg med en oppsummering av drøftingen, som belyser problemstillingen. Jeg skal også skrive en konklusjon og til slutt en refleksjon i forhold til tanker og erfaringer i forhold til oppgavens tema.

Til slutt kommer **litteraturlisten**, der jeg presenterer bøker og internettsider jeg har brukt i oppgaven.

2.0 Problemstilling

Problemstillingen er utformet på denne måten

- *Hvordan kan vernepleiere ved bruk av ART metoden forbedre barns atferdsproblematikk i barneskolen?*

Jeg har valgt en spesifikk metode innenfor å bedre atferden, og det er ART metoden. Dette er fordi jeg mener at ART viser til en grundig forskningsbasert metode, og dermed blir den mer kvalitetssikker. I problemstillingen har jeg tatt med barn, det er fordi i Norge er det meste av fokuset i forskningen om ART metoden satt til barn.

2.1 Avgrensning av problemstillingen

Jeg har valgt å avgrense temaet i problemstillingen mot barn i barneskolen, fra 1. til 7 klasse, i forhold til bruken av ART metoden. ART metoden kan brukes for barn, ungdommer, voksne eller personer med psykiske funksjonsvansker. Jeg valgte barneskolen fordi der er de første skoleårene barna setter grunnlag for videre utvikling. Og fordi det er lettere for meg å se sammenhengen, ved de erfaringene jeg fikk ved praksis. I problemstillingen tok jeg med ”vernepleiere ved bruk av ART metoden”, det er for å belyse vernepleierens rolle i grunnskolen. Jeg synes det er viktig å få frem fagområdet til vernepleiere. Det er fordi rollen til vernepleiere i skolen kan virke litt diffust.

Etter at jeg har lest igjennom litteraturer for atferdsproblematikk har jeg funnet ut at det er mange slags grader av begrepet. Jeg har derfor valgt den generelle utgaven av atferdsproblematikk, som jeg definerer i begrepsavklaringen som kommer i neste underpunkt.

Hovedtemaet i oppgaven er bruken av ART metoden for barn med atferdsproblematikk. I forhold til det jeg har skrevet før, viser det at Norge har mye atferdsproblematikk i skolen. Belyser dette hvor viktig det er med miljøarbeid i skolen, og for eksempel bruk av ART metoden. Jeg vil påstå at den kunnskapen vernepleiere får ved høgskolen, gjør vernepleiere til en god fagperson innenfor dette teamet.

2.2 Definisjon av begreper i problemstillingen

Her skal jeg forklare begrepene som jeg har i problemstillingen. Dette er begreper som vernepleierrollen, ART og atferdsproblematikk.

2.2.1 Vernepleierrollen

Vernepleier studiet gir graden bachelor i vernepleie, og gir muligheten til å søke om autorisasjon som offentlig godkjent helsepersonell. Utdannet vernepleiere kvalifiseres til å utføre målrettet miljøarbeid, habiliterings- og rehabiliteringsarbeid av personer med fysiske, psykiske eller sosiale funksjonsvansker (Fagplan for vernepleierutdanningen 2007).

Målrettet miljøarbeid kan forklares som en systematisk tilrettelegging av fysiske, psykiske og sosiale faktorer i miljøet for å bedre livskvalitet, personlig vekst og utvikling.

Vernepleiere utfører sin faglighet i kommunale pleie- og omsorgstjenesten. Det betyr at vi må ha generell kunnskap om samfunnet og forvaltningen, og gjøre seg klar til å yte tjenester til personer med ulike funksjonsvansker (FO, om vernepleieryrket).

Vernepleiere er blitt ei mer populær yrkesgruppe, og kan derfor møte vernepleiere på ulike arenaer, og innen arbeid med ulike brukergrupper innen helse- og sosialsektoren. Det har blitt et økende antall vernepleiere i skolen, da knyttet til elever med ulike funksjonsvansker (FO, om vernepleieryrket 2008).

Vernepleiere bruker ofte den helhetlige arbeidsmodellen i sitt arbeid med mennesker (vedlegg1). Modellen viser til vernepleierens arbeidsmåte, som blir sett på som en prosess og at de ulike fasene står i et gjensidig forhold til hverandre. I fasene som modellen viser til er det viktig å arbeide tett sammen med tjenestemottakeren og pårørende. Denne modellen kan brukes i ulike problemstillinger. Det kan være ved tilrettelegging av livsmiljø, opplæring, opptrening av tidligere ferdigheter og behandling. Arbeidsmodellen har blitt vist at den er anvendbar både på individ nivå og systemnivå (FO, om vernepleieryrket 2008).

2.2.2 ART

Aggression replacement training (ART), er et program for å trene på sosial kompetanse. Dette programmet ble først og fremst utviklet for å redusere atferdsproblemer i skolen. Programmet er utviklet av Arnold Goldstein, Barry Glick og John Gibbs ved Syracuse universitetet i New York (Moynahan, Luke fl 2005).

ART er en forskningsbasert metode som er til for å hjelpe barn og unge til å slutte med aggresjonen og volden de utøver. Dermed skal de etablere alternative holdninger og ny

atferd. Metoden består av 3 moduler, som er sosial ferdighetstrening, sinnekontrollering og trening i moralsk resonnering (Moynahan, Luke mfl 2005).

I *sosial trening* forsøker man å erstatte den uønskede med ønsket atferd, gjennom å trene daglige ferdigheter på skolen, hjemmet og på fritiden. I *sinnekontrollering* refererer John H Stamnes til Goldstein (2000), og han mener at den aggressive atferden er styrt av elevens indre kommunikasjon, altså det eleven sier til seg selv. Dermed er målet å gi eleven et redskap til å lære seg selvkontroll når de er sinte (Stamnes, John H mfl 2007/aggression replacement training).

Ved trening i *moralsk resonnering* referer John H Stamnes til Goldstein (2000) som mener at behandlingsprogrammet må være effektivt å inneholde en moralsk komponent eller verdikomponent. Mange elever liker ferdigheter som medmenneskelighet, hjelpsomhet og ærlighet klarer de ikke å leve opp til dette fokuset. Dermed er det viktig å lære dem dette gjennom rollespill, diskusjoner og hjemmelekser. Dette skal resultere i at de får tankegangen som ” gjør mot andre det du vil at de skal gjøre med deg” (Stamnes, John H 2007/aggression replacement training).

2.2.3 Atferdsproblematikk

Det er mange uttrykk som har vært brukt for å beskrive problematferd hos barn og unge. Det er begreper som tilpasningsvansker, atferdsvansker og psykososiale problemer. Jeg har valgt i oppgaven å bruke atferdsproblem. Det gjør jeg for å være pedagogisk riktig og unnlate å være stigmatiserende.

Dette er en atferd som ikke refererer til handlinger og er i strid med aksepterte sosiale normer og regler i det samfunn og den konteksten handlingen forekommer i. Denne atferden omfatter vold eller overgrep, tyveri, innbrudd, hærverk, omfattende mobbing eller trakassering, omfattende skulking eller rusmisbruk. Dette kan være antisosial atferd og de ulike antisosiale handlingene som er relativt sterkt interkorrelerte. Antisosial atferd forekommer cirka 4 ganger hyppigere blant gutter enn som jenter (NOU 2009, rett til å lære).

Det er vanskelig å kunne fastslå hvilket omfang det er av atferdproblematikk i skolen. Dette er på grunn av at det er ulike definisjoner av hva problematferd er. Men omfanget er relativt stort, og de fleste lærere møter atferdsproblematikk i større eller mindre grad. Undersøkelser i Skandinavia viser at mellom 7 og 12 prosent av elevene i alderen 10 til 17 år viser et betydelig høyt antall av uønsket atferd. Det er da et grunnlag for å bruke betegnelsen problematferd (NOU 2009, rett til å lære).

”I spesialskolenes tid opererte man med betegnelsen atferdsvansker. Begrepet kan oppfattes som stigmatiserende og stemplende fordi det for mange assosierte med elever med alvorlige og omfattende vansker. Det kan være et argument for ikke å bruke betegnelsen” (Damsgaard, Hilde Larsen 2006: 57)

2.3 Forforståelse

I arbeid med litteraturstudie, har alle med seg en forforståelse av det man vil undersøke. Vi har også på forhånd tanker om fenomenet og kanskje også om hva vi tror vi vil finne. Vi møter dermed ikke opp med blanke ark. Ved å være bevisst på sin egen forforståelse, vil det være lettere å skille den fra de nye inntrykkene vi møter. Dalland refererer til Tranøy som mener at vi i slike sammenhenger setter våre fordommer på prøve. Uten at vi setter ord på hva disse fordommene innebærer, er det heller ikke mulig å få testet vår forforståelse sammen med de nye inntrykkene (Dalland, Olav 2008).

Forforståelsen jeg har for temaet i oppgaven er at det er betydelighet med problematferden i skolen. Dette er noe jeg har opplevd selv i praksis. Men erfaring har jeg lite av, spesielt i forhold til ART metoden. Det er hovedgrunnen for å skrive denne oppgaven, for jeg vil lære mer av ART metoden i forhold til atferdsproblematikk.

Min forforståelse av barn med problematferd har forandret seg siden jeg begynte på vernepleierstudiet. Før tenkte jeg barn med problematferd er problemunger. Men etter jeg har hatt oppgaver på vernepleierstudiet, som handlet om tiltaksarbeid for å bedre atferden til mennesket, ser jeg at det er mer en bare problematferden hos barn. Det er mer innviklet enn som så. Jeg ser på barn med problematferd nå som at de trenger mer tilrettelegging for å forstå samfunnets normer og regler. Hvordan man skal være mot hverandre. Det er ikke

barnet som er et problem, det er atferden. I og med at min forståelse av dette teamet har forandret seg har med den teoretiske og faglige perspektivet jeg har fått ved vernepleierstudiet.

Min forforståelse av ART metoden som snart ferdig utdannet vernepleier, er at den passer til vernepleierens rolle i skolen. Det er fordi man må observere barnet, se hvilke situasjoner problematferden viser seg og hvordan den kommer til uttrykk. Da får man et helhetlig syn på problematferden, og dermed kan det være lettere å forbedre den i ART metoden. Dette er noe vi vernepleier studenter har jobbet med i 3 år. Jeg mener derfor at vernepleiere har en stor fordel ved å arbeide ut ifra ART metoden.

3.0 Metode

Metode er et redskap for å komme frem til det vi vil undersøke. Metoden skal hjelpe oss med å samle inn data, som betyr å finne informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland, Olav 2008).

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke litteraturstudie, som metode. I litteraturstudiet ønsker jeg å finne teorier som belyser oppgavens tema og begrepene i forhold til problemstillingen jeg har utformet. Jeg ønsker også å knytte det mot vernepleierfaglige perspektivet i oppgaven. Jeg har valgt litteraturstudiet som metode fordi jeg vil se nærmere på kunnskapen som har blitt funnet før. Det gjør at jeg får en større innsikt om temaet i oppgaven.

Denne oppgaven vil bli en sekundærkilde, det vil si at jeg referer litteraturen jeg finner med forfattere. Dette sikrer meg mot å arve andres feiltolkninger eller unøyaktighet (Dalland, Olav 2008).

3.1 Begrunnelse av metodevalget

Jeg har valgt litteraturstudiet som metode, dette er fordi jeg føler meg mest sikker på denne metoden. Og det gir meg opplysninger jeg føler jeg kan stole på. For at jeg skal kunne stole på litteraturen, undersøker jeg med andre teorier som er av samme sak om at det er like. Jeg føler også at litteraturstudiet gjør meg mer kunnskapsbevisst, og dermed få mer av den helhetlige forståelsen.

I vitenskapsteorien om hermeneutisk som betyr fortolkningslære, beskriver hva jeg mener hvordan litteraturstudiet kan belyse oppgavens tema på en god måte. I fortolkningslære gjør man seg et forsøk på å gjøre klart, eller gi mening, til det vi studerer, som overfladisk sett fremstår som uklart, kaotisk, uforståelig eller selvmotsigende (Dalland, Olav 2008).

3.2 Inklusjonskriteriene

Dalland(2008:70) sier ” *kildekritikk innebærer å mene noe om i hvilke grad teori og forskningsresultater fra en sammenheng som lar seg overføre til vår egen problemstilling. Kildekritikken skal også vise at du greier å forholde deg kritisk til det kildematerialet du anvender i oppgaven.*”

Jeg har valgt teorier og artikler som er relevant i forhold til problemstillingen. Jeg har luket ut mange kilder som jeg har funnet på internett, dette er på grunn av at jeg synes selv at de ikke var pålitelige. Dermed har jeg kun tatt med internett kilder, som referer til teoretikere jeg er kjent med. Jeg har også valgt regjeringene sine sider, forskjellige forbund sider og forskningssider som pålitelige.

Litteraturen jeg har funnet i BIB-SYS har jeg gjort et grundig forarbeid i forhold til bøker jeg har luket ut. Jeg har undersøkt teoretikere i forhold til atferdsproblematikk og ART metoden. Jeg har valgt og helst å bruke teoretikere som Terje Ogden i forhold til den pedagogiske litteraturen i oppgaven. Og Luke Mynahan og Knut Gundersen sine teorier i forhold til ART metoden. Jeg har valgt disse teoretikerne på grunn av at det er de som for det meste blir referert til i artikler og andre lærebøker som jeg har lest i for å finne litteratur til oppgaven. Det vil si at disse teoretikernes teorier har validitet og reliabilitet.

Jeg har også gjort meg et syn på oppgaven. Dette synet går ut på at den skal inneholde teorier og forskning som er fra Norge, og som handler om Norges elever i grunnskolen. Det er fordi jeg mener at dette vil gjør oppgaven blir mer interessant og relevant.

3.3 Litteratur funnene

For å finne litteratur til oppgaven har jeg søkt i en database som heter BIBSYS – ASK. Dette er en database som Høyskolen har, for å gjøre det lettere for studenter å finne relevante bøker til oppgaven. Søkebegrepene jeg har brukt i BIB-SYS er *ART, ART metoden, problematferd, vernepleierfaglig perspektiv*. Jeg har lånt de fleste bøkene på biblioteket på Høyskolen. Jeg har gjort meg et kjennskap til forfattere som er relevante å søke på i denne databasen. Jeg har så langt det er mulig brukt primærlitteratur. Det betyr at jeg vil bruke forfattere som viser til sine egne forskningsarbeid.

De mest relevante bøkene jeg har brukt i oppgaven er, *erstatt aggresjonen* av Luke Moynahan med flere (2005). *Aggression replacement training* av Arnold P. Goldstein. *Med åpne øyne* av Hilde Larsen Damsgaard (2006). Jeg har valgt disse bøkene på grunn av teoretikerne som har skrevet bøkene. Det er fordi disse teoretikerne for det meste er referert i artikler og pensumbøker.

Jeg har også brukt Google.no, der har jeg brukt søkeordene: *vernepleierfaglig, ART metoden, problematferd i grunnskolen i Norge, hvorfor problematferd, hvordan bedre problematferden, bruken av ART metoden i skolen*. De søkene som ga mest relevante resultater var ART metoden, ART metoden i skolen og problematferd i skolen.

Jeg har også søkt etter vernepleierfaglighet i grunnskolen, dette er et søkeord som ikke gir relevante resultater, det kan tyde på at det ikke har gjort noen forskning på det eller at det ikke er blitt skrevet om fordi vernepleiere i grunnskolen ikke er så utbredt.

Jeg kunne også ønske å lese en bachelor oppgave som har blitt gjort i forhold til ART metoden. Jeg søkte derfor i Brage sine sider på høyskolen sin database. På Brage blir tidligere bachelor og master oppgaver lagt ut for offentligheten. Jeg brukte søkeordene *ART, ART metoden, ART som metode, ART i skolen, aggression replacement training*. Dette ga ingen resultater. Det betyr enten at ingen andre ved denne høyskolen har skrevet om ART metoden, eller så har det ikke blitt publisert.

3.4 Feilkilder

I oppgaven har jeg bare brukt litteratur, dermed kan litteraturen jeg har valgt føre til at den ikke er relevant til problemstillingen. I og med at det er fåtall av bøker om ART metoden, og hvordan det fungerer i praksis. Mens det er mange bøker av atferdsproblematikk av barn. I og med at jeg vil belyse ART metoden i oppgaven må jeg huske at ikke problematferden blir det mest belyste begrepet i oppgaven. Jeg må også bruke inklusjonskriteriene som betyr at jeg må luke ut teorier som ikke er pålitelige (reliabilitet), eller gyldige (validitet). Dette går mest innenfor internettsider.

3.5 Vitenskapsteori

Dalland siterer Tranøy (1986) sier at det er en stor sammenheng mellom begrepene vitenskap og metode. Det vil nærmere si at om man er vitenskapelig er man metodisk (Dalland, Olav 2008).

Dalland (2008) mener at naturvitenskapsmetoden ikke gir kunnskap som setter oss i stand til å forstå oss selv og andre. Hermeneutikken er et vitenskapsperspektiv som er med på å ivareta denne metoden. Hermeneutisk betyr fortolkningslære. I fortolkningslære gjør man seg et forsøk på å gjøre klart, eller gi mening til, til det vi studerer, som overfladisk sett fremstår som uklart, kaotisk, uforståelig eller selvmotsigende (Dalland, Olav 2008).

Jeg mener at jeg som senere blir vernepleier, er det viktig å se helheten. Helheten her og nå kan forandre seg. Innen vernepleieryrket jobber man ofte etter helhetlige arbeidsmodell. Dette er en modell som kan knyttes til hermenautikken. Med det mener jeg at vi arbeider etter denne metoden for å forstå mennesket, men her å nå forståelsen kan forandres.

4.0 Sentrale teorier og begreper

I denne delen av oppgaven velger jeg å se nærmere på teorier som jeg har funnet i litteraturstudiet. Dette er funnene jeg har gjort i forhold til atferdsproblematikk og ART metoden.

Jeg har funnet mange teorier og litteratur som er relevante i forhold til problemstillingen. Funnene av litteraturstudiet jeg har gjort er beskrivelse av atferdsproblematikk, hvordan det kommer til uttrykk, noen begreper og konsekvensene. I forhold til ART metoden har jeg med en beskrivelse av ART, hvordan ART fungerer og relevante begreper. ART metoden kan virke noe diffust, det kan være fordi metoden er en overbygging som bygger på mange ulike teorier i forhold til aggressive handlinger.

4.1 Atferdsproblematikk

Terje Ogden (2001) beskriver at problematferden kan komme til uttrykk på mange forskjellige måter. Noen elever kan være høyrøstede, trekke hverandre opp og får hele klassen til å le. Noen er grove i munnen og uhøflige, andre har tydelig behov for ekstra oppmerksomhet og virker som at de gjør alt for å bli satt i fokus. Noen kan være stille, men som ikke gjør noe i timene, det kan være fordi de ikke fordrar å bli bedt om å gjøre noe eller at de er erklærte motstandere av alt som omhandler skolearbeid. Enkelte av elevene kan være fnisete eller ertete, eller har store vansker med å konsentrere seg, mens andre igjen har nok med sine egne tanker og bekymringer. Fra lærerens ståsted kan slike elever virke vanskelige, og særlig de som tyr til vold når de blir tilsnakket. Noen elever har ikke den respekten for voksne mennesker, og enkelte kan virke truende og kan gå til angrep mot andre medelever eller læreren (Ogden, Terje 2001).

Atferdsproblematikk hos barn som fortsetter til de er ungdommer skaper store vanskeligheter for både familien, skole og for øvrig i samfunnet. På lengre sikt vil atferdsproblemene skape store problemer for selve barnet. Risikofaktorer som er knyttet til barnet selv er antisosiale tanker eller svake evne til empati, temperamentsvansker og manglende evne til å vurdere å ta i bruk adekvate sosiale ferdigheter. Faktorene som utvikler atferdsproblemer og rusproblemer har en stor grad av sammenheng. I veldig mange tilfeller ser man at ungdommer utvikler begge (Moynahan, Luke m.fl 2005).

4.2 Teorier om utvikling av atferdsproblemer

I følge regjeringen som referer til Lacourse (2006) som har gjort et langtidsstudium som viser til at det er vanskelig å finne en eksakt grunn til utvikling av atferdsproblematikk. Medfødt sårbarhet hos barnet kan gi foreldrene store utfordringer som kan utvikle seg til fastlåshet og negativ samspill foreldre og barn og påfølgende negativ atferdsproblemer (Regjeringen, NOU 2009/ kompetanseutvikling i barnevern). Regjeringen referer også til Sanahan (2008) som mener at barn som ikke vil være i stor risiko for å utvikle atferdsproblem, kan like vel gjøre det hvis de utsettes for mangelfull omsorg. Det kan også være miljøfaktorer som bidrar til for å fremme eller opprettholde problematferd (Regjeringen, NOU 2009/kompetanseutvikling i barnevern).

Terje Odgen siterer Smith (1995) forklarer teorien om utvikling av atferdsproblemer i 3 aspekter. De biologiske, de psykologiske og de sosiologiske. De psykologiske teoriene har fokuset rettet mot individuelle forskjeller og forklarer hvorfor noen individer er mer utsatt enn andre for å utvikle atferdsproblemer. Det vil også forklare stabilitet og forandringer i antisosiale atferd i løpet av individets utvikling fra barn til voksen. Den andre gruppen består av sosiologiske teorier hvor fokus retts mot sosiale grupper samt uegnede miljøbetingelser i større sosiale strukturer og institusjoner (Ogden, Terje 2001).

Sentralt begrep i utvikling av atferdsproblem er medieringsteoriene. Det handler om at det har en sammenheng med hvilke sosiale eller kognitive mekanismer det miljømessige påvirkning formidles. Det er flere faktorer som går innenfor medierende variablene, det kan være barnets familie og sosiale nettverk, foreldrenes oppdragsferdigheter, sosial tilknytting, uformell sosial kontroll (Ogde, Terje 2001).

Goldstein (1998) sier ”they are good at being bad!”. Det mener han med at øvelse gjør mester, også i denne sammenheng. Det en gjør ofte blir en god til. Aggressiv atferd er av ulike grunner vanskelig å forandre. En ting er at aggressive handlinger ofte fører til det en er ute etter, i hvert fall på kort sikt (Moynahan, Luke mfl 2005)

Som all annen atferd er også aggressiv atferd lært. Før i tiden ble aggressive handlinger betraktet som medfødt, og ble dermed mindre påvirkelig for forandringer. I forhold til atferdsproblematikken deles det inn i to begreper, affektiv og instrumentell aggresjon (Moynahan, Luke 2005).

4.2.1 Affektiv aggresjon

Her er målsettingen for å skade eller hevne seg på offeret som en provokasjon på at offeret har provosert en situasjon som skaper aggresjonen og sinne eller frustrasjon. Denne typen av aggresjon aktiveres av sinne ved adrenalinaktivering (Moynahan, Luke mfl 2005).

Ved affektiv aggresjon kan man si at det skjer en prosess i kroppen som ikke er kontrollert. Dette er en prosess som midlertidig er sterkt forbundet med hvordan vi har lært oss å tolke ulike situasjoner, og om vi lar sinne utvikle seg til aggressive handlinger, ligger også innenfor vår egen kontroll (Moynahan, Luke mfl 2005).

4.2.2 Instrumentell aggresjon

I denne sammenhengen er hensikten å oppnå et mål, enn å skade offeret. Et eksempel på dette er hvis en eleven (P) hever stemmen eller slår en annen elev(S) for å få tak i en leke. Dersom den andre eleven (S) blir sint og slår elev (P) igjen, er det et eksempel på affektiv aggresjon (Moynahan, Luke mfl 2005).

I instrumentell aggresjon benyttes aggresjonen som et virkemiddel for å forsterke budskapet til andre. Dette kan ha en sammenheng med lærte kommunikative bulldosere som Gundersen og Moynahan (1994) forklarer det med at kroppen aktiveringsprosesser ikke er til stede. Modeller for denne type aggresjon finnes blant annet hos foreldre som enten slår eller kjefter på barna sine for å disiplinere dem, eller på film, video eller dataspill (Moynahan, Luke mfl 2005).

4.2.3 Sosial kompetanse

”Sosial kompetanse beskriver hvordan barn forholder seg til omgivelsenes forventninger og hvordan de dekker sine sosiale behov. kompetanse kan forklares som en indre kapasitet (som tanker, følelser og motivasjon) til sosialt effektiv atferd, men også som de sosialt aksepterte handlingene som denne kapasiteten uttrykkes gjennom” (Ogden, Terje 2001:24).

Flere studier som har blitt gjort tilsier at det er en systematisk sammenheng mellom atferdsproblem og sosial kompetanse. Elever med høy sosial kompetanse viser sjelden problematferd til lærer, mens problemelever ofte kjennetegnes av manglende sosiale ferdigheter. Terje Ogden siterer Schneider (1993) mener at mye tyder på at sosial

ferdighetslæring kan virke forebyggende på utviklingen av atferdsproblemer i skolen (Ogden, Terje 2001).

Skolen er en sosial arena, der barn tilbringer mye av sin tid på. Dermed må skolen, i samarbeid med foresatte hjelpe barn inn i konstruktive sosiale utviklingsprosesser. Tiltak som fremmer sosial utvikling må derfor bygges på et solid teoretisk og metodisk fundament (Jahnsen, Hanne mfl 2006/utdanningsdirektoratet-utvikling i sosial kompetanse).

Terje Ogden referer fra Cartledge og Milburn (1995) som bekreftet at gjensidig påvirkning mellom sosial og skolefagligkompetanse, hvor skolefaglig framgang fører til bedre sosiale ferdigheter og omvendt. Det er også funnet en sammenheng mellom sosiale ferdigheter og forholdet til jevnaldrende. Det er gjort en norsk undersøkelse der de viser at ca. 10 % av elevene ikke ble valgt av noen medelever i forhold til hvem de ville arbeide sammen med i skolen. Disse elevene var blant de minst sosiale kompetente i årskullet (Ogde, Terje 2001).

4.3 Aggression Replacement Training

”ART er et ferdighetsbasert program for utvikling av sosial kompetanse og reduksjon av aggresjon. På norsk snakker vi gjerne om aggresjonserstatningstrening, allikevel ser det ut til at begrepet ART har festet seg de siste årene” (Moynahan, Luke m.fl 2005:87).

Fleste barn fra de er ganske små og oppover i småbarnsalderen, utfører aggressive handlinger. Foreldre, pårørende og andre oppdragere bruker aktiv læring og oppdragelsen for å få vekk aggressive handlinger å erstatte det med noe annet, som for eksempel bruke språket. Denne type oppdragelse fortsetter til en viss grad i tidlig skolealder, og det er høyere forekomst av aggresjon i barneskolen enn det er i ungdomsskolen. De fleste barn lærer å bruke en annen metode ved aggresjon som er via språk i tidlig skoleår. Dette lærer de av vanlig sosialisering fra voksne og jevnaldrene. Men for barna som ikke responderer på en vanlig måte ved sosialisering kan ART være til hjelp. ART må da lære bort alternativ atferd mer aktivt og mer strukturert. Det er dette som er hovedmålet med ART. Og ART er et av flere ferdighetsbaserte programmer for styrking av sosial kompetanse og forebygging eller reduksjon av aggresjon (Moynahan, Luke m.fl 2005).

ART er en form av kognitiv atferdsendring. ART har et fokus som er rettet mot hvordan barn og unge skal kunne lære seg sinnekontroll, sosiale ferdighetstrening og moralsk resonnering. Dette gjøres gjennom rollespill, og samtaler som bevisstgjøres elevene på egne reaksjoner, og gjøre de oppmerksom på konsekvensene problematferden har på andre. Målet med denne atferdsendringen er at elevene skal lære å styre sin egen atferd, å belyse sine behov og ønsker på en akseptabel og hensiktsmessig måte (Damsgaard, Hilde Larsen 2006).

ART metoden handler om at man skal lære seg bedre å kjenne, få en bedre forståelse av det samspillet man selv inngår i, og utvikle andre måter å takle seg selv og andre på. På skoler som jobber ut i fra denne metoden, settes det av faste tider til ART - grupper med de samme veiledere. Elevene deltar i gruppesammenheng over en lengre periode for å lære seg teknikker å bli i stand til å bruke dem når de sinte. Å ha nærhet av voksne er viktig faktor i arbeidet. Også og tilhør en gruppe som også samles ved hyggelige aktiviteter. De får belønning for å komme tidsnok, det er for å skjerpe elevene til å ta hensyn og forholde seg til tid og avtaler. Hilde L. Damsgaard refererer til Goldenstein (2001) som skriver at den tette oppfølgingen over en lengre tid gjør elevene oppmerksom på å finne frem til en alternativ atferd som blir til erstatning for aggresjonen (Damsgaard, Hilde Larsen 2006).

ART består av fire viktige responskanaler ”hva vi sier, gjør, tenker og føler”. Viktige mål ved ART metoden er å øke elevens sosiale ferdigheter, evne til sinne kontroll og engasjement til andres rettigheter og behov (morsk resonnering) (Damsgaard, Hilde Larsen 2006).

4.3.1 Sosial ferdighetstrening

Sosiale ferdigheter blir omtalt som skillstreaming i ART metoden. Men det betyr det samme. Jeg valgte å omtale det som sosiale ferdigheter, for å få en bedre forståelse av begrepet.

Luke Moynahan mfl referer til Belleck (1997) om at ART er et eksempel på et program for å sikre sosial kompetanse. For at sosial kompetanse skal være rasjonell ferdighet som opprettholdes er ved at utøveren når sitt sosiale mål eller løser aktuelle konflikter. Og den viktigste faktoren for opprettholdelse, er effektiviteten i ferdigheten. Det betyr at man med

stor sannsynlighet oppnår naturlig forekommende sosial forsterkning i en sosial interaksjon (Moynahan, Luke mfl 2005).

I ART metoden forsøker man å erstatte uønsket atferd med ønsket atferd, det gjør de ved å trene på dagligdagse ferdigheter på skolen, i hjemmet og i fritiden. Metoden inneholder et vidt spekter av ferdigheter som kan være å hilse, gjennomføre et møte, ha en samtale med en venn og takle krav som kan være å vente på tur og bli kritisert. Dette gjøres ved rollespill (Stamnes, John H mfl 2007/aggression replacement training).

ART arbeidet er et av leddene for å utvikle den sosiale kompetansen som kan være vanskelig for en del elever som stadig viser problematferd. En av fordelene ved denne metoden er at den direkte retter seg mot aggresjonen og ukontrollert sinne. Og at atferden setter seg i et system er en del av de tiltakene man ellers bruker tilfeldig (Damsgaard, Hilde Larsen 2006).

Sosial ferdighetstrening er ikke en prosedyre for å trene medgjørelighet og føyelighet fra eleven. Selv om noen av ferdighetene for elever handler om å følge instruksjoner, er poenget å lære elevene ferdigheter som å løse problemer som oppstår i deres liv. Det handler om at eleven skal kunne mestre utfordringer man møter i livet og her å nå situasjoner (Damsgaard, Hilde Larsen 2006).

4.3.2 Sinnekontroll trening

I denne oppgaven er det viktig at man skiller mellom sinne og aggresjon. Sinne er en følelse som aktiveres i stressende situasjoner og er således positiv, men det blir negativt når det aktiveres så mye at rasjonelle tanker forsvinner og man tyr til aggressive handlinger som kan gå ut over andre og en selv. Da er det viktig med selvkontroll, for det er greit å bli sint, men det er ikke greit å ty til vold (Moynahan, Luke mfl 2005).

Goldstein (1998) bygger delvis på Luria (1961) og han beskriver at barn lærer seg å styre egen atferd ved hjelp av indre tale, en slags selvinstruksjoner. Prosessen er videre beskrevet av Little og Kendall (1979), som mener at utviklingen av verbal styring av atferd synes å følge en generell utviklingssekvens. Fra starten av blir initiativet til motorisk atferd styrt av voksnes tale, og deretter blir responshegning styrt av voksnes verbale signaler.

Selvkontrollen utvikles i den betydningen i å styre og hemme egen atferd ved hjelp av egen tale. Barn og unge som ikke har lært denne alternative måten å regulere sin atferd på er mer utsatt for å utvikle atferdsformer som kan betegnes som hyperaktivitet, impulsivitet, utagering, dårlig selvkontroll og så videre. Strategier for å lære barn og unge å regulere egen atferd er en viktig del av sinnekontrollering og også av sosiale ferdigheter (Moynahan, Luke mfl 2005).

Her er det grunnlag for det såkalte ”boblesnakk” ligger. En variasjon av denne teknikken er at man først rollespiller en situasjon samtidig som man instruerer seg selv høyt. Deretter gjentar man situasjonen mens man gradvis reduserer styrken på selvinstruksjonen til man til slutt kun tenker den. Luke Moynahan mfl referer til Meichenbaum og Goodmans (1971) forskning som bekrefter Lurias (1961) beskrivelser. De oppdaget at barns impulsive indre selvsnakk var av en mer umoden og selvstimulerende karakter enn barn som ikke er impulsive. Barn som var mer reflekterende over sin indre tilsnakk var betydelige mer utadrettet og selvkontrollerende. (Moynahan, Luke mfl 2005).

I sinnekontrollering trener man på å møte faktorene som fører til stress eller på handling som utløser sinne til barnet med en alternativ ferdighetskjede til aggresjon der man fokusere på:

- a) utløsere av aggresjonen, både indre og ytre hendelser
- b) forståelsen av sinnesignalene, kinestetisk og andre fysiologiske fornemmelser som bekrefter at sitt eget sinne vekkes
- c) sinnedempere og sinneopphisselsesreducerende teknikker som kan være baklengs telling, dyp ånding, se for seg hyggelige bilder og reflektere over langsiktig konsekvenser
- d) positive selvpåminnere, selvinstruerende uttalelser for og retolke å uskadeliggjøre indre utløsere til sinne
- e) bruk av prososiale ferdigheter som alternativ til tidligere aggressive respons
- f) evaluering av seg selv av bruken av de foregående trinnene i sinnekontroll.

I tillegg til denne treningen, skal man også en bevisstgjøre i at en selv kan utføre handlinger som gjør andre sinte, og som resultere i at man kan havne i trøbbel (Moynahan, Luke mfl 2005).

4.3.3 Trening i moralsk resonnering

”Moralsk resonnering (MRT) er basert på utviklingspsykologi og kognitiv psykologi. MRT er i ART basert på arbeidet til Jean Piaget og Lawrence Kohlberg, og det er moralsk utviklingsstadier som gir oss verktøy til å arbeide med moralsk resonnering og utvikling” (Moynahan, Luke mfl 2005:95)

Gjennom moralsk resonnering blir evnen styrket til empatisk og prinsipiell tenkning, det gjør at man lettere står i mot impulser til å gjennomføre egosentriske handlinger. Det er når noen barn stopper opp i denne utviklingen at trening kan være aktuelt. Denne utviklingen er viktig fordi det er en tendens rent generelt at vi ofte handler som vi tenker (Moynahan mfl, 2005).

I følge Goldstein (1998) er den moralske komponenten nødvendig for at et program skal være effektivt for asosial ungdom. De aller fleste ungdommer anerkjenner viktigheten av moralske verdier som å holde løfter, snakke sant, hjelpe andre, redde liv, ikke stjele og være loydydig. Goldstein refererer til John Gibbs (2004) som har en øvelse på dette, der barn må velge mellom to planeter. Der ene planeten inneholder folk som bryr seg om hverandre, ikke stjeler eller lyver, eller en planet der alle prøver og karre til seg mest og der det er vanskelig å stole på folk. Ved nesten uten unntak velger de den første planeten. Det vil si at potensialet er der, men likevel oppfører barna seg som på den andre planeten. Når man spør om hvorfor man ikke skal lyve eller stjele, får man en begrunnelse som er moralsk umoden. ART kan være til hjelp et stykke på veien for å bli mer moralsk modne personer (Moynahan, Luke mfl 2005).

Mange av elevene kan ha tanke feil, det er tanke som *”det er best å forsvare seg ved å slå først. Det er min rett til å ta meg til rette på andres bekostning. Det er jeg først, og bare jeg. Ingenting er min feil”*. Selv om mange av elevene er takknemlig med å møte medmenneskelighet, hjelpsomhet ærlighet klare ikke de å leve opp til disse ferdighetene. Gjennom ART metoden, der de gjennomgår diskusjon, rollespill og hjemmelesker skal de erfare at det bedste resultatet kommer gjennom tankegangen *”gjør mot andre det du vil at andre skal gjøre mot deg”* (Eriksen, Nils 2008/hva skal vi gjøre med atferdsproblemer i norsk skole).

4.3.4 Rollespill

Rollespillet er en sentral metode i forhold til disse tre komponentene. Rollespillet som ART har gjennom sitt program må elevene sette seg inn i andres situasjoner og de må vurdere om det de ulike personene gjør, er hensiktsmessig. Også at eleven kan kunne begrunne sine synspunkter og står for det man mener, er også viktig i denne prosessen. Det er på grunn av at når eleven blir oppmerksom på seg selv og hva som skjer når man blir sint. Det gjør det enklere for eleven å kjenne til signalene når man blir sint. Da sette fokuset om hva eleven kan gjøre annerledes når man kjenner sinne sinnesignaler, og dermed unngå å la den første magesfølelsen og det voldsomme sinnet styre det man gjør (Damsgaard, Hilde Larsen 2006).

4.4 ART i skolen

I Norge er situasjonen noe annerledes fordi her trener man ART i stor grad på vanlige skoler og med vanlige barn/ungdom. Det kan være fordi at spesialskoler har blitt lagt ned her i Norge, og det er et mål at alle elever skal kunne gå på den skolen de vil, som er i nærheten. Dette kan være en faktor for at det er større behov for tiltak i skolen som ikke har vært før. Skolens motivasjon for å iverksette tiltak rettet mot å bedre sosial kompetanse har dermed økt. Mange har opplevelsen av at problematferden i skolen øker, da særlig den aggressive. Det er også en uttalt målsetting i skolens formålsparagraf at elevene skal få en moralsk oppseding, og i skoleplanverket står det for hvert klassetrinn under overskriften moral og etikk mål som passer perfekt til ART (Damsgaard, Hilde Larsen 2006)

4.5 Gjennomføring av ART metoden

Effekten av kognitiv atferdsanalytisk programmer for behandling av atferdsvansker er godt dokumentert. Og ART virker særlig lovende ut, fordi det retter seg mot sentrale risikofaktorer som er endring av moralsk resonnering, sinnekontrollering og sosial kompetanse. Effekten av ART som en helhetlig metode er også etter hvert godt dokumentert (Moynahan, Luke mfl 2005).

For at metoden skal være effektiv er det mange viktige faktorer for at intervensjonen skal bli vellykket. Effekten er også avhengig av gjennomføringen, så det blir ment ut fra teori

og design. Luke Moynahan mfl siterer Hollin (1995) som mener at dette handler dette om behandlingsintegritet. Det vil si at resultatet kan bli motsatt, hvis programmet har blitt gjennomført på en uheldig måte. Luke Moynahan mfl siterer Cooke og Phillip (2000) som beskriver en rekke med nøkkelfaktorer som er med på å øke behandlingsintegritet i forhold til ART. Dette er faktorer som god programmanual, med tydelige teoretisk rammeverk. Kvaliteten på trener og programansvarlig, organisasjonens enighet i forpliktelse av programmet. Praktisk tilrettelegging, veiledning, ha en plan for gjennomføringen og evalueringen. Luke Moynahan mfl referer også til Andrews (1995) som mener at behandlingsintegriteten er like viktig som programmet selv (Moynahan, Luke mfl 2005).

4.6. Kort beskrivelse av programmet

Som nevnt tidligere er ART metoden delt inn i tre komponenter, sosial ferdighetstrening, sinnekontroll og trening i moralsk resonnering. Den anbefalte kurslengde er 30 timer med hver komponent en gang per uke i 10 uker. Hver time har en lengde på 45 minutter til 1 time. I treningen foregår i en gruppe på maks 10 deltagere. I gruppen skal to trenere lede gruppen. Timen gjennomføres med en stram struktur som går ut på dagens tema, rollespill, evalueringsrunde og hjemmearbeid. I timen er det viktig at trenerne motiverer deltagerne gjennom små leker, høy elevaktivitet, spennende hjelpemidler og faste regler og konsekvenser (Gundersen, Knut 2005, kort presentasjon av ART).

Under treningen i de tre komponentene er temaet hentet fra reelle situasjoner fra deltakernes hverdag. Og det er utviklet et program for å generalisere ferdighetene. *Trening av sinnekontrollering* gjennomgår elevene et 10 ukers program der det trenes i for eksempel sine eksterne og interne utløsere av aggresjon, gjenkjenne sine egne sinnesignaler, hvilke alternativer av sinnedempere man kan i bruk, læring om konsekvensene av vold og aggresjon kan gi og hvilken alternative og sosiale ferdigheter man kan ta i bruk som en erstatning for bruk av aggresjon (Gundersen, Knut 2005, kort presentasjon av ART).

Trening i sosiale ferdigheter er fokuset rette mot 60 strukturerte ferdigheter for barn (40 for voksne og 50 for ungdommer). Disse ferdighetene er delt inn i 6 undergrupper: grunnleggende ferdigheter, avanserte ferdigheter, ferdigheter som handler om følelser,

ferdigheter i aggresjonsalternativer, ferdigheter i å takle stress og planleggingsferdigheter. Noe av treningen er generelt grunnleggende som å lytte til andre, starte en samtale og så videre. Mens noe av treningen er mer komplekse som er å stå imot gruppepress, takle dårlig tilbakemelding og så videre (Gundersen, Knut 2005, Kort presentasjon av ART).

Trening i moralsk resonnering lærer elevene å komme fram til en mer gradvis og empatisk måte i forhold til aktuelle moralske dilemmaer og identifisere bruken av kognitive forvrengninger som å bagatellisere, skyldte på andre og forutsette det verste. De 3 komponentene blir presentert i 10 ukers programmet. Det blir elementer fra det ene programmet delvis brukt i de andre. Som sosial ferdighetstrening blir en del av sinnekontrollering (Gundersen, Knut 2005, kort presentasjon av ART).

5.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg gå nærmere inn på temaet i problemstillingen *"Hvordan kan vernepleiere ved bruk av ART metoden forbedre barns atferdsproblematikk i barneskolen."* Jeg vil dermed se nærmere på hvordan jeg som vernepleier kan bruke ART metoden for å gjøre en forbedring i barns atferdsproblematikk. Jeg vil også se nærmere på hvorfor ART er en effektiv metode for å forbedre atferdsproblematikken.

5.1 Forståelsen av atferdsproblematikken

Barn med atferdsproblematikk, og som viser tydelig tegn av det i undervisningstid sammenheng, kan virke frustrerende fra lærerens perspektiv. Som jeg opplevde selv i praksisen, var at læreren brukte mye tid og energi på å roe ned samtlige elever for å få et godt læringsmiljø for hele klassen. Tiltaket læreren brukte for å roe ned eleven var å rope høyere enn elevene, ta tak i ungen og fortalte at hvis de ikke roet seg ned ville det komme en konsekvens. Jeg observerte dette tiltaket, konklusjonen var at det ble brukt mye tid av timen som skulle gå til læring, og at problematferden gikk igjen flere ganger i løpet av en time. Læreren kan føle seg tiltaksløse i denne sammenhengen, og man får ikke gjort den egentlige jobben, som er å lære bort viktig kunnskap til barna. Derfor er det viktig at skolen tar hånd om slike problemer. Som for eksempel å ansette noen som har kompetanse om målrettet miljøarbeid, godt være en vernepleier, for å bedre atferdsproblematikken hos barn. Men dette har en sammenheng med skolen økonomi. Års budsjett har ikke nødvendigvis så store tilgjengelige midler til overs for slikt miljøarbeid.

Jeg tok en undersøkelse i samhandlingsreformen, for å se om det er plan om tiltak for atferdsproblematikken i skolen. Jeg gjorde som nevnt tidligere, har forskning bevist at det er en stor økning av slike problemer i Norges skoler. Der sto det ingenting om dette. De tiltakene som skal gjøres i skolen er at elevene skal få frisk frukt i løpet av skole dagen, og en tur for å lufte hode, og dette på grunn av at studier, som sier at prestasjoner i skolen blir bedre ved slike tilfeller (St. meld. nr 47/samhandlingsreformen).

Luke Moynahan mfl (2005) mener at atferdsproblematikken hos barn som ikke blir gjort noe med, og fortsetter i ungdomsårene å skape store problem for foreldre, skole, samfunnet og ikke minst for barnet. Jeg ser dermed at det er viktig å ta barnet på alvor fra et tidlig

stadium, så det ikke utvikler seg til at det skaper problemer i miljøet rundt barnet og barnet selv. Det kan også være at barnet viser tydeligere tegn på atferdsproblemer på skolen, det kan være fordi på skolen har de venner som er tilnærma lik atferden til barnet. Å dette kan være med på å påvirke atferden. Det er da viktig at det er en god samhandling mellom skolen og foreldre. Dette er da for barnets beste. Problematferden trenger ikke å virke alvorlig, men den kan utvikles til å bli alvorlig.

Luke Moynahan mfl (2005) referer til Smith (1995) som forteller om teorier om utvikling av atferdsproblemer. Jeg mener det er viktig å ha en forståelse av bakgrunnen av atferdsproblematikken. Dette kan være et fenomen for vernepleiere, som går ut på å forstå helheten for å forstå mennesket i alle aspekter. Det gjør det bedre for vernepleiere å se elevens behov og rammebetingelse i en helhet. Deretter for å kunne jobbe målrettet i forhold til utviklingsområder og å kunne kombinere kunnskap fra ulike områder som er det beste for eleven. Vernepleiere kan bidra i ulike sammenhenger i skolen, de kan være undervisningspersonell eller miljøterapeuter.

Norge har fått veldig høye tall ved gjennomsnittsberegning av problematferd i skolen. I følge Luke Moynahan mfl (2005) mener han at det kan noe med at spesialskoler i Norge har blitt lagt ned, fordi målet er at alle elever skal kunne gå på den skolen de naturlig sogner til. Dermed blir situasjonen i Norge noe ulik, på grunn av at man trener ART i vanlige skoler med vanlige barn og ungdommer. I forhold til andre land blir ART metoden trent på i fengsler, institusjoner, eller ved et lokalitet som ungdommer kan oppsøke.

5.2 ART metoden

I følge Hilde Larsen Damsgaard (2006) er ART metoden en form av endring av kognitiv atferd. Metodens fokus er rette mot tre elementer, sinnekontrollering, sosiale ferdighetstrening og moralsk resonnering. Disse elementene skal være til hjelp for at barnet skal lære seg bedre å kjenne og skjønne mer av det samspillet man selv inngår i. Hovedfokuset er å kunne utvikle andre måter å takle seg selv og andre på. Å trene på de tre elementene for å utvikle sosial kompetanse kan være vanskelig for en del elever som til stadig viser problematferd. Det vil si at det trengs mye tid og tålmodighet i arbeid med elevene som viser atferdsproblemer. Og man til tider kan føle seg motløs. Barn kan også komme med grusomme tilbakemeldinger når man føler seg sint eller føler at noe går imot. Det var noe jeg opplevde i praksis. I sånne situasjoner kan det være vanskelig å tenke at

rasjonelt, og at det man gjør er for barnets beste. Det kan være noe av ulempene ved et sånt arbeid.

Fordelene med ART metoden er at den går direkte inn mot aggresjonen og ukontrollert sinne. Dermed blir det satt mer i et system, også en del av de tiltakene man ellers bruker mer tilfeldig (Damsgaard, Hilde Larsen 2006). Jeg mener at da blir metoden med spesifisert, og man må huske på at man må ta en ting om gangen. Og at man ikke skal bedre alle aspekter i atferden ved første time. Denne type arbeid tar tid.

5.3 Vernepleier faglige rollen med ART metoden

I denne oppgaven er vernepleierens kompetanse i forhold til miljøterapeut som er i fokus. Og kan dermed bruke ART metoden i forhold til målrettet tiltaksarbeid. I målrette tiltaksarbeid ligger det mye forarbeid, i forhold til å bruke ART metoden som et tiltak. I forarbeidet inngår det en kartlegging, som er nødvendig for å innhente relevante opplysninger for å kunne foreta en helhetlig vurdering av situasjonen for den enkelte. Dette gjør man for tydeligere å se behovet til eleven, som da kan være i forhold til problematferden. Det kan også gi oss svar på om det er affektiv aggresjon som er sosiale ferdigheter, eller om det er instrumentell aggresjon som er moralsk resonnering. Dermed ser man hvilke type aggresjon det er i problematferden. Noe som kan være til hjelp når man skal sette i gang ART metoden for å spesifisere problemet i atferden.

I målrettet miljøarbeid i forhold til vernepleieryrket er det viktig med systematikk og at det er godt organisert. ART er en problemløsende metode som jeg mener gir oversikt over delprosesser og er derfor til hjelp når man skal systematisere og kvalitetssikre arbeidet. Vernepleieryrket jobber man med mennesker med forskjellige utfordringer i livet, og i denne situasjonen bedre atferden til barn. Det er da viktig at man vet hva man gjør, og hvordan man skal gjøre det videre for å bedre atferden. Da er det til hjelp å velge en metode å jobbe etter, som i dette temaet er ART metoden. Som jeg har presisert i kapittel 4, gir ART metoden en retningslinje som gir svar på hva er ART, hvorfor bruke ART og hvordan man bruker ART.

I ART metoden er det tre elementer for å trene opp atferdsproblematikken, det er sosiale ferdigheter, sinnekontrollering og moralsk resonnering. Hovedessensen er at eleven skal

forstå atferden sin, og hvordan det kan påvirke andre og seg selv via rollespill. Jeg tror at i begynnelsen kan det være vanskelig for eleven å innrømme sin problematferd eller finne situasjoner der de har handlet feil i forhold til atferden. I og med at man har observert og kartlagt atferden til eleven, kan man lettere fortelle relevante situasjoner som har oppstått til eleven og hjelpe eleven på vei til å tenke over sin egen atferd. Ved at eleven får en situasjonsbeskrivelse av sin egen atferd, og at eleven forteller hvorfor situasjonen hendte kan man få en forståelse av hvorfor eleven har problematferd.

Når man igangsetter ART metoden, kan det være viktig at man er etisk reflektert og viser respekt for barnet. Jeg mener at man må prøve så godt som det er mulig å imøtekomme på det nivået barnet er, både i tanke gang og i utvikling. Barnet må forstå at vi vil det beste for barnet, og vi skal ikke kritisere eller bruke ”kjeft” på grunn av at barnet viser problematferd. Noe som barnet muligens har opplevd før. Jeg mener at barnet må føle seg trygg i omgivelsene rundt ART metoden, det kan gjøre at barnet stoler på oss, og man kan få et godt samarbeid. I følge Luke Moynahan mfl (2005) er det også viktig i forhold til barn at man tilpasser språkbruken. I skolebasert ART har man erfart at det er vanskelig for elevene å forstå ord som, målsetting, konsekvens, sinne, utløser, nettverk, behov, etikk, resonnering, tillit, atferd, ferdighet med flere. Den som trener på ART metoden som bruker begreper og ord som man selv synes er selvsagte, må tenke over at det er barn man jobber som ikke har kommet til det stadiet av begrepsutviklingen. Man kan da lage nye begreper sammen med barna, så de får en større forståelse av ord å begreper. ART kan da være medvirkende på å utvide barn begrepsforståelse og lære dem den delen av språket som handler om verdier og følelser. Som kan være til hjelp til å forstå hvilken innvirkning det kan ha for å bedre atferden.

Den forståelsen jeg har av ART metoden, er at den går direkte inn i atferdsproblematikken. Dermed er det ikke barnet i seg selv som er problemet, men det er atferden. Mange kan nok ha en forståelse av barn med atferdsproblematikk som problemunger. Man kan da stille seg spørsmålet, er hele barnet et problem? Eller er det positive og negative sider ved barnet? Hvis man klarer og få en kartlegging av barnets gode og onde sider. Kan man lettere se disse sidene, å prøve å beholde de gode sidene og bedre de onde sidene. Barn må ikke bli stigmatisert som problemunger, selv om barnet har atferdsproblematikk. Man må kunne se barnet og ikke bare atferden.

I følge Tørris, Kalvnes og Lorentzen (2011) (regjeringen, slå ring om en styrket vernepleierutdanning) skriver at vernepleieryrket har en kompetanse innen barn og unge som kvalifiseres spesielt innefor områder som for eksempel store lærevansker og alvorlige atferdsproblemer, slik som angrep og selvskading. For at man skal lage gode bo og pedagogiske tilbud må man ha kunnskap om følgende av dette. Årsaken til dette er på grunn av helsefag og miljøterapeutisk kompetanse, som vernepleiere har. Med denne avklaringen viser hvor relevant det er med at vernepleiere i skolen for å jobbe med problematferd eller med andre utfordringer barn har. Ifølge FO sine sider også at vernepleiere har kompetanse som er godt egnet til trening av sosial kompetanse med elever som har ulike former for atferdsproblematikk. Vernepleiere vil se eleven i et større sammenheng, og bidra til god koordinering og kompetanseoverføring mellom elevens ulike arenaer (FO/vernepleierens kompetansebidrag til skolen).

Jeg mener ART metoden har et stort potensial i forhold til vernepleieres perspektiv. Der vi jobber med barnet og ikke rundt barnet for å bedre atferden. Dette handler også om brukermedvirkning, at barnet skal føle seg en del av treningen. Det at man jobber med barnet er fordi at det er barnet som vet best i sin egen situasjon. Men vi er som mentorer eller en katalysator som betyr en pådriver. Det jeg mener med det i denne sammenhengen er at vi er der til å sette i gang en prosess hos barnet, for å få en forståelse av hvorfor atferden de har må gjøres noe med. Hvorfor atferd blir et problem og hva man skal gjøre for å bedre dette. Min mening er at det er best at det er barnet selv som kommer med løsninger til sin egen atferd. For dette kan være individuelt fra barn oppfattelse av seg selv, og hva man er villig til å gjøre for å få det bedre.

5.4 Sosial ferdighetstrening

Ifølge Hile Larsen Damsgaard (2006) er ikke sosial ferdighetstrening en prosedyre for å trene medgjørelighet og føyelighet fra eleven. Poenget er å lære elevene ferdigheter som å løse problemer som oppstår i deres liv. I denne treningen er det viktig for elevene at de klarer å følge beskjeder, vente på tur og ikke minst kontrollere sinnet når en irriterende situasjon oppstår.

Jeg mener at her er det viktig for elevene at de klarer å tolke signaler som de mottar fra andre, og ikke konkludere med at det å være hissig er den responsen signalene vil ha. Etter å ha lest mye om dette temaet ser jeg at asosiale barn har vanskeligheter med å tolke signaler på riktig måte, de tar den vanlige og trygge reaksjonen på signalene ved aggresjon. Dette trener sosiale ferdighetstrening med, å erstatte uønsket atferd med ønsket atferd. Dette gjør de ved rollespill, der de trener på dagligdagse ferdigheter på skolen, i hjemmet og på fritiden.

Jeg mener at elever som viser affektiv aggresjon, er de som mangler sosiale ferdigheter. Det er på grunn av at aggresjonen utløser av en provokasjon. Dermed klarer ikke eleven å tolke signalene på riktig måte, og dermed tyr til aggresjon for å respondere på det. Det er feil tankegang, man må derfor trene på alternative atferd for å respondere annerledes.

5.5 Sinnekontrollering

Luke Moynahan mfl (2005) som referer til Little og Kendall (1979) som mener at de som viser sinne ikke har utviklet selvkontroll over sine tanker og følelser. Jeg mener at å være sur og sint er noen alle er i forskjellige situasjoner. Men når man blir så sint at man ikke klarer å ta rasjonelle vurderinger og at man tyr til aggressive handlinger. Der er da atferdsproblematikk (Gundersen, Knut 2005. Kort presentasjon av ART).

Elevene må derfor bli kjent med sitt eget sinne og hva som utløser sinne. Ved sinnekontrolltrening, skal man lære seg teknikker for å klare å roe ned sinne og kontrollere det. Jeg tenker dermed at man må klare å bryte tanke mønstre hos barnet, så den alternative atferden er den som komme tydeligst fram i tankegangen til eleven. Det trengs nok en del trening i å kunne bryte atferdsproblematikken til den alternative atferden. Den alternative atferden må læres og repeteres til den inngår i tankegangen til eleven.

5.6 Trening i moralsk resonnering

I følge Luke Moynahan mfl (2005) mener at manglende moralsk resonnering gjør at man er egosentrisk, tenker ikke på andre men gjør det man selv vil for å få mest mulig til sin egen vinning. Dette ligner på det jeg har skrevet før om instrumentell aggresjon. Der eleven vil oppnå et mål, og tenker ikke over hvilke konsekvenser det kan gi andre eller seg

selv, det kan være at de ikke bryr seg om. På grunn av at det å nå målet er en så stor positiv forsterkning at de ikke tenker på noe annet.

I forhold til ART metoden er trening i moralsk resonnering oppbygd sånn at eleven gradvis skal kunne tenke mer empatisk, og tenke litt lengre over hvilken konsekvens det får av sine handlinger. Det vil videre gjøre at de blir mindre egosentrisk, altså at de tenker at alt handler ikke bare om dem. Det kan også gjøre at de får flere venner, og man lever på den planeten der de bryr seg om hverandre og der man ikke stjeler eller lyver.

Å finne sine egne metoder å dempe ned sinne, finne andre måter enn å vise aggresjon og hvordan man skal være mot andre er individuelt. Ikke alle trenger å respondere likt på atferd, men man får finne sin egen måte som faller naturlig for en.

5.7 Påvirkningen av ART metoden

Luke Moynahan mfl (2005) mener at i en ART time kan det være lurt at man får inn rollemodeller som viser relevante situasjoner i forhold til atferdsproblematikk til elevene. Dette kan være med som en tankeprosess til elevene, for å forstå hva som er galt i denne situasjonen og hvordan man kunne gjort annerledes. Dermed kan elevene tenke mer rasjonelt over hva som er rett og galt. Dermed kan rollemodellene vise hvordan man skal være mot hverandre i en normal situasjon og i en situasjon der man kan bli frustrert. Det gjør at elevene får et større perspektiv på positiv og negativ atferd. Når rollemodellene viser sine situasjoner ved positiv og negativ atferd, kan man spørre eleven om hva som var rett og galt i situasjonene. Det gjør man får få i gang en tankeprosess hos elevene, og dermed en større forståelse av hvordan man skal være mot hverandre.

Ifølge Hilde Larsen Damsgaard (2006) må også elevene være delaktige i rollespillene. Dermed får elevene en forståelse av sine egne reaksjoner og på hvordan det de gjør virker inn på andre. I rollespillet må elevene sette seg inn i situasjoner. Dette er situasjoner der elevene bruker atferdsproblematikk og der man er offeret i atferden. I sånne situasjoner kan elevene føle og kjenne på hvordan det er å være et offer i den slags atferd. I rollespillet der eleven bruker atferdsproblematikk, er det også hensiktsmessig at eleven begrunner sine synspunkter og stå for det man mener. Man kan også spørre eleven om hva man kunne gjort

annerledes i en s nn situasjon. Da f r man vite om eleven kan begynne å reflektere over sin egen atferd og sinne.

ART metoden er en atferdstrening for å respondere annerledes enn med aggresjon ved frustrasjon. ART skal dermed gjøre at barn skal forstå sin aggresjon gjennom rollespill. Det gjør at de blir bedre kjent med seg selv, og hva som skjer med kroppen når de føler sinne. Ved at de blir bedre kjent med seg selv og sitt eget sinne, kan det være til hjelp til å kontrollere seg selv. Ved at barnet føler kontroll over seg selv, kan det føres til at barnet føler mestring, som videre kan virke som positiv forsterkning hos barnet. Ved positiv forsterkning vil den alternative atferden gjenta seg. På grunn av at ved den alternative atferden kommer et gode som er mestringsfølelse.

6.0 Avslutning

6.1 Oppsummering

Første delen av drøftingen, har jeg drøftet hvor skadelig det er for barnet som har atferdsproblem. For å belyse hvor mye som ødelegger for selve barnet og for omgivelsene rundt barnet ved problematferd. Det kan også være til hjelp for å forstå hverdagen til en elev med atferdsproblematikk, og hvordan det kan være å bli stigmatisert som en problemunge. Da ser man også tydeligere hvor viktig det er med tiltak som er rettet mot atferdsproblematikken i skolen.

Drøftingen i forhold til atferdsproblematikken viser også at desto tidligere man begynner med tiltak rettet mot atferdsproblematikken, jo bedre for barnet. Som Goldstein sier ”they are good at being bad” vil også si at barn med atferdsproblem over lengre tid, kan være vanskeligere å trene opp sosial kompetanse.

Det finnes en del tiltak rundt atferdsproblematikk. Men i denne oppgaven har jeg valgt en spesifikk metode, som er ART. I følge drøftingen har jeg satt vernepleier rollen opp imot ART. Dermed ser jeg at vernepleiere med sin kompetanse ha en stor medvikning i forhold til ART metoden. Jeg mener også at vernepleiere rollen har mye å gi ved å arbeide med mennesker, også med atferdsproblematikk hos barn.

I drøftingen beskriver jeg noe om vernepleierens arbeid med en modell som heter helhetlig arbeidsmodell. Jeg tok med denne modellen for å sette vernepleierens rolle i skolen mer i sentrum. På grunn av at den inneholder viktige forarbeid, før man kan bruke ART metoden som et tiltak. Jeg mener også at for noen vil ikke ART metoden være til hjelp. Så for å kvalitetssikre tiltaket, er det viktig med forarbeid for å se tydeligere problemet og ta det fra der.

Slutten av drøftingen valgte jeg å ta med hvilken påvirkning ART metoden har. Det er for å belyse hvilken metode man bruker for å bedre atferden. Dette sier også noe om vernepleier perspektivet, om å gå direkte inn på problemet og løser det fra der, som en slags problem løsende modell.

6.2 Konklusjon

I oppgaven har jeg drøftet, *hvordan kan vernepleier ved bruk av ART metoden bedre barns atferdsproblematikk i barneskolen?*

I forhold til litteraturfunnene og drøftingen har jeg kommet fram til at vernepleieryrket i forhold til ART metoden har mye av det samme perspektivet. Det gjør at vernepleiers kompetanse er relevant i forhold til barn med atferdsproblemer. Og dermed svært relevant i forhold til arbeid med ART metoden. Drøftingen viser også til at for å arbeide med ART metoden må man ha en forståelse av mennesket, man må se barnet og ikke bare atferdsproblematikken. ART arbeidet med barnet for å bedre den sosiale kompetansen, synes jeg er på en etisk og moralsk måte, noe som også er viktig for vernepleiere. Dermed synes jeg at vernepleiere som arbeider med ART metoden i forhold til atferdsproblematikk hos barn har mange viktige aspekter i denne rollen, som er med på å bedre barnets liv. Som er viktig for å få rett utvikling av sosial kompetanse, og som muligens gir barnet flere verdier i livet.

Jeg ser også at den helhetlige arbeidsmodellen er et nyttig redskap for en vernepleier som jobber i skolen med barn med atferdsproblemer. For å gjøre et forarbeid for å se hvilke tiltak som passer best til den enkelte elev. Og i de fleste tilfellene av atferdsproblematikk, komme frem til et problem løsende tiltak som ART metoden.

6.3 Refleksjon

Hvis jeg kunnet skrivet mer om ART metoden, ville jeg ha tatt med mer om hvilke metoder som brukes ved ART treningen. Jeg har lest en del om det i forhold til oppgaven, og det er veldig spennende å se hvordan timene er bygd opp, og hvilke metoder som blir brukt for og påvirker atferden til eleven. Å bruke rollespill er en av hovedaktivitetene i ART metoden. For at oppgaven ikke skulle bli så vidt, men å følge den ”røde tråen” valgte jeg å la være å skrive om andre aktiviteter som ART metoden har. Dette temaet kan være en problemstilling i en annens bachelor oppgave.

I forhold til mitt tema, skulle jeg ønske jeg hadde mer erfaring i både atferdsproblematikk og av ART metoden. Da hadde jeg kunne hatt mer og bidratt i drøftingsdelen. Men det var

også et tema jeg fant personlig interessant, og ville dermed lære meg mer om dette. Jeg fikk et bredere syn på norske skoler, og utfordringer de kan ha. Og hvor viktig det er med forskjellige fagpersoner i skolen. Dermed fagpersoner som for eksempel vernepleiere som har kunnskap i ART metoden.

Norge har spesielt høye tall i forhold til atferdproblematikk i skolen, synes jeg er skremmende. Det er fordi det handler om barn og barns muligheter i samfunnet. Men vil barn med atferdsproblematikk bedre atferden når de blir eldre, eller vil det følge dem til de blir voksne? Eller er det individuelt? Jeg tenker også at barn med atferdsproblematikk i forhold til skolen vil miste noe av den grunnleggende kunnskapen, vil de da alltid henge etter skolemessig? Jeg har mange spørsmål i forhold til hvordan barna vil klare seg. Og vil de ta valg som ungdommer som vil lage vanskeligheter for dem senere. Det er derfor det er så viktig at barn får utformet sitt potensial i tidlig alder, og dermed å vokse opp som den personen de vil være. Som jeg har skrevet før er at de fleste barn vil velge den planeten der alle mennesker er snille mot hverandre og skaper tillit. Men de vet ikke hvordan de skal være for å lage denne planeten. Derfor er det viktig at det er noen som tar problemene til barna på alvor i denne situasjonen, for å gjøre barna klar over hva som er rett og gal atferd.

Vernepleiere i skolen kan bidra med mye med atferdsproblematikk, både med tilrettelegging av undervisning og tiltaksarbeid for å bedre atferden. Og i denne sammenhengen med ART metoden. Vernepleiere har et etisk perspektiv i forhold til arbeid med mennesker som trenger mer hjelp til å kunne fungere optimalt i samfunnet. Og å kunne bidra til å bedre sosiale kompetansen til barn er relevant. Min mening er at skoler trenger vernepleiere, ikke bare ved atferdsproblematikk men med barn med forskjellige psykiske, fysiske eller sosiale funksjonsvansker.

7.0 Litteraturliste

Bøker og brosjyrer:

Dalland, Olav (2008) 4. utgave. *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Gyldendal norsk forlag AS 2007.

Fagplan. Bachelor i vernepleier 2002. rev, 2007. Høyskolen i Molde.(Brosjyre)

Fellesorganisasjonen (FO). *Om vernepleieryrket*. Utarbeidet av seksjonsrådet for Venepieiere i fellesorganisasjonen.(Brosjyre)

Selvvalgt pensum

Damsgaard, Hilde larsen (2006). *Med åpne øyne*. J.W. Cappelens Forlag as, Oslo 2003. kapittel 1, 2, 8 (12 s.)

Goldstein, Arnold P. Glick, Barry og Gibbs, John C (1998). *ART – aggression replacement training*. Svensk forlag: KM & Bornelings 2004. kapittel 2, 3, 4, 5, 6 (86 s.)

Moynahan, Luke. Strømgren, Børge og Gundersen, Knut (2005). *Erstatt aggresjonen*. Universitetsforlaget 2005.kapittel 1, 2, 3, 4, 5, 6 (120 s.)

Ogden, Terje (2001). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen*. Gyldendal norsk forlag AS 2001. kapittel 1, 2, 7 (65 s.)

Internettsider:

- Eriksen, Nils (2008) Tidsskifter for norsk psykologforening. Tema: *Hva skal vi gjøre med atferdsproblematikken i norsk skole?* Hentet fra: http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=65397&a=2 (lest: 11.4.2012)

- Fellesorganisasjonen (FO). *Vernepleierens kompetansebidrag til skolen*. Hentet fra: <http://www.fo.no/vernepleiere/vernepleierens-kompetansebidrag-i-skolen-article274-147.html> (Lest: 18.5.2012).

- Gundersen, Knut (2005) Rogaland Høyskole. Tema: *kort presentasjon av ART*. Hentet fra: <http://www.forebygging.no/en/Metode/Konkrete-tiltak-og-programmer/Anbefalte-program-og-tiltak/Tiltak-for-utsatte-grupper/ART--trening-i-sosial-kompetanse/Les-presentasjon-av-ART/> (Lest: 5.5.2012).

- Jahnsen, Hanne. Ertsvåg, Sigrun og Westrheim, Kariane Therese (2006). Utdanningsdirektoratet. Tema: *Utvikling av sosial kompetanse*. Hentet fra: http://www.udir.no/PageFiles/35221/Veil_Sos_kompetanse.pdf (lest: 30.4.2012).

- Kunnskapsdepartementet, NOU 2009. Tema: *Rett til å lære, forståelsen av problematferd i skolen*. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/nouer/2009/nou-2009-18/12/3/1.html?id=571593> (lest: 23.4.2012)

- Regjeringen, NOU 2009. Tema: *kompetanseutvikling i barnevern*. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2009/nou-2009-08/10/6.html?id=558100> (lest 1.5.2012)

- Stamnes, John H og Moe, Arne Bjørnseth 2007. Tema: *Aggression replacement training/* tidsskrifter for norsk psykologiforening. Hentet fra: http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=30434&a=2 (lest:1.2.2012)

- Regjeringen, helse og omsorgsdepartement. *St. meld. nr. 47 – samhandlingsreformen*. Hentet fra: http://www.regjeringen.no/pages/2206374/PDFS/STM200820090047000DDDPDF_S.pdf (lest:15.2.2012)

- Tørris, Christine. Kalvenes, Gro og Lorentzen, Bente (2011). Regjeringen. Tema: *Slå ring om en styrket vernepleierutdanning*. Hentet fra: http://www.regjeringen.no/upload/KD/Kampanjer/Velferdsutdanningene/dokumenter/Innspill/Hogskolen_Akershus_vernepleierutdanning.pdf (lest: 13.5.2012)

Vedlegg 1

Helhetlige arbeidsmodellen

